

Australian Government

Poupou ki he Vahevahetaau 'i he Ngaahi Sivilaise Fio Kehekehe 'o 'Aositelēliá

Līpooti Fakanounou

Ko hono Toehuke 'o e Palani Ngāue ma'ae Ngaahi Matakali ko ha 'āsenita fakafo'ou fakato'utangata 'a ia 'okú ne pole'i 'a e pule'anga-fakakātoá mo ha langa ngāue 'a ia te ne 'ohake ai 'a 'Aositelēliá ke ne fakatokanga'i 'a e fu'u mafai 'o ha pule'anga fo'u'aki e ngaahi kalasi sivilaise lahi, ngaahi tui fakalotu pea mo ha ngaahi a'usia 'o e mo'ui 'i ha ngaahi fōtunga kehekehe.

'I hono fakaa'u atu 'o e līpooti ko 'ení ki he Pule'anga 'Aositelēliá, 'oku makatu'unga 'a e Toehuke ko 'ení 'i he ngaahi fakamatala ne tñaki mei ha ngaahi fepōtalanoa'aki 'e 216 mo e kakai 'i he ngaahi feitu'u kehekehe 'i 'Aositelēliá ni. Na'e toe tali foki 'e he kau pēnoló ni ha ngaahi fokotu'u ne fakahū mai 'e 796 (15% mei he ngaahi matakali lea kehekehé 'o 'ikai ko e lea faka-Pilitāniá pē) mei he kakai 'o e fonuá peá ne fai foki mo ha fe'auhi tāvalivali 'a e fānaú mo e to'utupú, 'aki hono fakapapau' na'e kau mai 'a e ngaahi to'utangata kotoa.

'Okú ongo le'olahi mai 'a e le'o 'o e ngaahi komiunitií, 'o nau lea fakataha mai 'i he'enau fetu'utaki mai ki he kau pēnoló 'a honau loto ke nau kau 'i he ngaahi fokotu'utu'u ngāue, ke nau kaungā tisaini mo kaungā fatu fakataha mo e ngaahi lēvolo 'o e pule'angá, pea ke nau vahevahe tatau foki 'i he ngaahi fatongiá pea fiamālie ke fua hono ngaahi nānunga.

Ko e ngaahi 'īsiú ni 'e 'ikai lava ia 'o solova 'e he ngaahi komiunitií, sekitoá, ngaahi ako'angá mo e ngaahi kautahá 'iate kinautolu pē, pe 'e ha to'utangata pē 'e taha. 'Okú kaunga kotoa ki ai 'a e tokotaha kotoa pē 'i 'Aositelēliá ni ke ma'u 'a e sōsaieti tu'ufakatahá, 'i ho tau ngaahi 'api ngāué, ngaahi feohi fakasōsialé, 'i he 'onilaini pe mata ki he mata, 'oku totonu ki he tokotaha kotoa pē ke ne ngāue'aki 'a e taumu'a 'o e totonu 'a e tangatá ke fakakau mai, 'a e vahevahe taaú, faka'apa'apá pea ke tatau 'a e tokottaha kotoa.

Ke fakapapau'i 'a e kau fakatahá pea mo e tukupā 'i he kotoa 'o e pule'angá, 'oku kole atu 'a e līpooti ni ki he Pule'anga 'Aositelēliá ke fakamu'omu'a hono fakahoko 'a e ngaahi fokotu'u ko 'eni 'e 29.

Makatu'unga 'i he ngaahi fokotu'ú ni, 'oku mau fokotu'u atu ha mape fononga fakaematakali fakalukufua. Ko e mape fononga ko 'ení, fakataha mo e ngaahi fokotu'utu'u 'o ha ngaahi kautaha fe'unga, 'o fakataumu'a ke faka'atā ke tu'u 'o hokohoko pea māmālie 'a 'ene mālōhi mo 'ene ola lelei, 'o vahevahe taaú 'a e ngaahi matakali kehekehe fakalūkufua 'o 'Aositelēliá. 'Okú fakamo'oni'i mei he ola 'o e ngaahi fakamatala fe'unga kuo tñakí, ngaahi fekumi mo hono līpooti, ko e mape fonongá ni 'oku to'oto'o lalahi atu 'o anga pehé ni:

Fokotu'u ha Makatu'unga Fakafou 'i he Fetu'utaki

- 'A e fai fatongia fakapule'anga ua ke liliu ki ha fakamatakali kehekehe 'o fakatefito 'i he fepoupouaki mālohi 'a e laumālie tu'ufakataha, faka'apa'apa'i 'a e sivilaise 'o e fakafo'ituitui, 'inasi tatau 'i he ngaahi faingamālie
- Fiema'u ha kau taki lotolahi mo lototō, 'o 'i ai ha kaunga ki ai ha Komisoni 'o e ngaahi matakali 'o 'Aositelēliá ke ne tataki 'i hono fakahoko 'a e palani ngāue.
- Fatu ha palani ngāue pea fakafehokotaki fakafou 'i he fai mateaki 'a e Potungāue Ngaahi Me'a Fakamatakali (Department of Multicultural Affairs), Fefolau'aki mo e Tangata'i Fonua/Sitiseni
- Fengāue'aki fakataha katoa 'a e fonuá mo e komiunitií, Fakataha'anga Tataki 'a e Ngaahi Matakali (Multicultural Ministerial Forum) mo e Kaunisolo Fale'i 'a e Komiuniti 'o e Ngaahi Matakali (Multicultural Community Advisory Council).

Fakatupulekina hano Talitali Lelei 'o e Kakai 'o 'Aositelēliá Fakafou 'i honau faka'ilonga fakamatakali mo 'enau kau mai fakakomiunitií

- Palani ha katoanga fakafonua ke fakafiefia'i/fakatokanga'i e Ngaahi Sivilaise Kehekehe 'o e Ngaahi Matakali 'o kau ai 'a e Uike Fekoekoe'i (Harmony Week) peá ke toka'i 'a e 'Aho Fakavaha'apule'anga 'a e Pule'anga Fakatahatahá ke Fakangata 'a e Laulanú
- Fatu ha polisī 'o ha lea fakafonua tu'uloa ke ma'u ai ha lelei 'i he 'ekonōmika fakasēsiale
- Toe fakafo'ou 'a e founa ngāue ki he sitiseni ke ne fakae'a mai ha tūkunga fakalaka fakaonopooni, 'o ha fonua 'o e Ngaahi Matakali Fio Kehekehé.
- Ha sekitoa mītia tau'atāina mo mavahe.
- Fakamahu'inga'i 'a e ngaahi kautaha fakakomiunitií mo e ngaahi polokalama fakamatakali ke ne fakatupunga ha liliu fakasēsiale 'o fakafou 'i he fakamea'á mo e sipotí
- Langa hake ha ngaahi tefito'i fakakaukau ke fakaloloto'i faka-'Aositelēlia lahi 'a hono mahino'i 'o e hisitōlia 'o e 'uluaki Pule'angá, 'o hangē ko e hisitōlia 'a ia 'oku foaki lolotonga 'o e ngaahi ngāue ki he sitiseni, fengāue'aki mo e koló, ngaahi halafononga ki hono ma'u 'o e nofo fonuá mo e akó.

Fakalelei'i 'a e Ngaahi Sēvesi 'i ha Founa Tu'u Fakataha

- Fakatoka ha ngaahi sēvesi 'okú ne toka'i 'a e ngaahi anga fakafonuá 'i he tokanga'i 'a 'enau mo'ui lelei, faingata'a'ia fakaesinó, akó, tauhi kau vaivaí mo e fale nofo'angá.
- Hiki'i hake 'a e tūkunga 'o e ngaahi malava fakamatakali 'i he ngaahi Sēvesi Ma'ae Kakai 'Aositelēliá fakakātoa, 'o fakalele 'e he APSC 'o fakafou 'i he kau taki lototō
- Ngaahi tokoni fakapa'anga fakamatakali fakaeonopooni 'o senitā ki he tu'uloá mo paú
- Fo'u mo fokotu'u ha ngaahi fa'unga ngāue ke lava 'o fakafetaulaki 'a e ngaahi fakangatangata ko ia 'o e ma'u e ngaahi fakaikiiki 'o e tokolahi e ngaahi feitu'ú koe'uhi ko e tōnōnou 'o e tekinolosiá tu'unga 'i he vāmama'ó
- Fakamahu'inga'i e ngaahi fiema'u makehe 'a e to'utupú pea mo e kāinga 'i he ngaahi vāhenga tuku'utá
- Fokotu'u ha tu'utu'uni mo ha sēvesi 'okú ne toka'i 'a e ngaahi natula kehekehe 'o e fakafo'ituitui mo poupu ki he vahevahe taaú 'i he tu'unga fakanatula 'o e tangata pe fefine.